RAQAMLI TA’LIM MUHITIDA BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI INKLYUZIV PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH IMKONIYATLARI

Yusupova Mohinur

Annotatsiya: Mazkur tezisda raqamli ta’lim muhitida bo‘lajak o‘qituvchilarni inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlash imkoniyatlari yoritiladi. Unda virtual muzeylarning bo‘lajak pedagoglarning kasbiy va inklyuziv kompetensiyalarini rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, virtual muzeylardan pedagogik tayyorgarlik jarayonida foydalanishning istiqbolli yo‘nalishlari asoslanadi.

Kalit so‘zlar: raqamli ta’lim, inklyuziv ta’lim, bo‘lajak o‘qituvchi, virtual muzey, kasbiy kompetensiya.

Kirish

Zamonaviy ta’lim jarayonining raqamlashtirilishi bo‘lajak o‘qituvchilarni kasbiy faoliyatga tayyorlash mazmuniga yangi talablarni qo‘ymoqda. Ayniqsa, inklyuziv ta’lim sharoitida pedagogdan turli ta’lim ehtiyojlariga ega o‘quvchilar bilan ishlash, ta’lim mazmunini moslashtirish va raqamli vositalardan maqsadli foydalanish kompetensiyasi talab etiladi. Shu sababli bo‘lajak o‘qituvchilarda raqamli va inklyuziv kompetensiyalarni uyg‘un shakllantirish pedagogik ta’limning dolzarb vazifalaridan biridir.

S.X. Xolmatova inklyuziv ta’lim kompetensiyasini bo‘lajak pedagogning o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olishi va ularga mos pedagogik qarorlar qabul qila olishi bilan bog‘laydi. Mazkur yondashuv raqamli vositalardan foydalanishni faqat texnik ko‘nikma sifatida emas, balki pedagogik vazifalarni hal qilish vositasi sifatida qarash zarurligini ko‘rsatadi.

Muzey pedagogikasining ta’lim jarayonidagi imkoniyatlari B.X. Xodjayev tomonidan o‘rganilib, olim muzey pedagogikasining ta’limiy, tarbiyaviy va madaniy-ma’rifiy imkoniyatlarini asoslaydi hamda virtual muzeylarni uning istiqbolli yo‘nalishlaridan biri sifatida ko‘rsatadi. R. Atamuratov esa virtual muzeylarning ta’lim jarayonidagi o‘rnini tadqiq etib, ularning ta’lim mazmunini vizual va interaktiv shaklda o‘zlashtirish imkoniyatlariga e’tibor qaratadi.

D. Murodova raqamli muzey texnologiyalaridan foydalanishning bo‘lajak o‘qituvchilar kompetensiyalarini rivojlantirishdagi imkoniyatlarini ko‘rsatadi. N. Voxidova va M. Yusupova esa virtual muzeylarning ta’limiy va tarbiyaviy imkoniyatlarini tahlil qilib, ularning madaniy-ma’rifiy rivojlanishdagi ahamiyatini asoslaydi. Mazkur tadqiqotlar virtual muzeyni oddiy axborot

resursi emas, balki ta’lim jarayonining interaktiv vositasi sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Raqamli ta’lim muhitida virtual muzeylardan foydalanish imkoniyatlari

Raqamli ta’lim muhitida virtual muzeylardan foydalanish bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini mazmunan boyitishi mumkin. Virtual ekspozitsiyalar orqali talaba tarixiy, madaniy va ilmiy obyektlarni mustaqil o‘rganish bilan birga, ulardan kelajakdagi pedagogik faoliyatida qanday foydalanish mumkinligini ham loyihalaydi. Shu jarayonda talaba tayyor ma’lumotni qabul qiluvchi emas, balki ta’lim mazmunini pedagogik vazifaga aylantiruvchi faol subyekt sifatida namoyon bo‘ladi.

Virtual muzeylarning mazkur imkoniyati inklyuziv ta’lim sharoitida yanada ahamiyatlidir. Chunki raqamli muhitda ta’lim materiallarini vizual, audio va interaktiv shakllarda taqdim etish, topshiriqlarni individual ehtiyojlarga moslashtirish va turli faoliyat shakllaridan foydalanish imkoniyati mavjud. Y. Zhou, J. Chen va M. Wang virtual va kengaytirilgan reallik texnologiyalarining muzey ta’limidagi imkoniyatlarini tahlil qilib, ularning ta’lim natijalariga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini aniqlagan. Bu natijalar virtual muzeylardan pedagogik tayyorgarlik vositasi sifatida foydalanishning ilmiy asoslaridan biri bo‘la oladi.

Shu nuqtayi nazardan, bo‘lajak o‘qituvchilar bilan ishlashda virtual muzeydan foydalanish jarayonini resursni tanlash – pedagogik maqsadni belgilash – inklyuziv topshiriq ishlab chiqish – raqamli faoliyatni tashkil etish – natijani tahlil qilish ketma-ketligida tashkil etish maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv talabada raqamli vositadan foydalanish ko‘nikmasi bilan bir qatorda, turli ta’lim ehtiyojlarini hisobga olgan holda pedagogik faoliyatni loyihalash kompetensiyasini ham shakllantiradi.

UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan o‘qituvchilarning ICT kompetensiyalari doirasi ham raqamli texnologiyalarni ta’lim jarayoniga pedagogik maqsad asosida integratsiya qilish zarurligini ta’kidlaydi. Demak, raqamli vositaning pedagogik samaradorligi uning mavjudligi bilan emas, balki o‘qituvchi tomonidan ta’lim maqsadiga muvofiq qo‘llanilishi bilan belgilanadi.

Shunday qilib, mavjud tadqiqotlar virtual muzeylarning ta’limiy imkoniyatlari, muzey pedagogikasi va bo‘lajak o‘qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirishning ayrim jihatlarini yoritgan bo‘lsa-da, ushbu imkoniyatlarni raqamli ta’lim muhiti asosida bo‘lajak o‘qituvchilarni inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlash bilan uzviy bog‘lash masalasi alohida metodik izlanishni talab qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli ta’lim muhiti bo‘lajak o‘qituvchilarni inklyuziv pedagogik faoliyatga tayyorlash uchun yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratadi. Virtual muzeylar esa mazkur jarayonda ta’lim mazmunini vizuallashtirish, interaktiv faoliyatni tashkil etish va turli ta’lim ehtiyojlarini hisobga olgan pedagogik topshiriqlar ishlab chiqish imkonini beruvchi istiqbolli vositadir. Shu asosda virtual muzeylardan foydalanishni bo‘lajak o‘qituvchilarning raqamli, inklyuziv va kasbiy-pedagogik kompetensiyalarini integratsiyalashgan holda rivojlantirishga yo‘naltirish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xolmatova S.X. Inklyuziv ta’lim kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik asoslari.
2. Xodjayev B.X. Muzey pedagogikasi: taraqqiyot tarixi va istiqboli // Pedagogika. – 2016. – №4.
3. Atamuratov R. Virtual muzeylarning ta’lim jarayonidagi o‘rni.
4. Murodova D. Raqamli muzey texnologiyalari asosida bo‘lajak o‘qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish. – 2025.
5. Voxidova N., Yusupova M. O‘zbekistonda virtual muzeylar va ularning tarbiyaviy imkoniyatlari. – 2025.
6. Zhou Y., Chen J., Wang M. A meta-analytic review on incorporating virtual and augmented reality in museum learning // Educational Research Review. – 2022. – Vol. 36.
7. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers. – Paris: UNESCO, 2023.